

2020

EUSRAT

műhelytanulmányok

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

2020

EUSTRAT

műhelytanulmányok

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Impresszum

**A Nemzeti Közzolgálati Egyetem
Eötvös József Kutatóközpont
Európa Stratégia Kutatóintézet kiadványa**

Szerkesztőbizottság

Bagi Nikoletta Dóra
Pató Viktória Lilla
Schmidt Laura
Tóth Bettina

Lektor:

Dr. Navracsics Tibor

A szerkesztőség címe: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.

A szerkesztőség e-mail-címe: schmidt.laura@uni-nke.hu

Weboldal: <https://eustrat.uni-nke.hu>

Kiadó: Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Ludovika Egyetemi Kiadó

Székhely: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.

Kapcsolat: kiadvanyok@uni-nke.hu

A kiadásért felel: Deli Gergely rektor

Olvasószerkesztők: Bujdosó Hajnalka, Gergely Zsuzsánna, Resofszki Ágnes

Tördelőszerkesztő: Stubnya Tibor

Tartalom

Szerzők rövid szakmai életrajza	6
---------------------------------	---

Biztonság- és védelempolitika

Tárnok Balázs

A Bizottság bemutatta a migrációs paktum új tervezetét – továbbra is a migráció menedzselése és nem annak megállítása a cél	12
---	----

Miszlivetz Áron James

Elnöki ügyek: transzatlanti partner vagy védelmi szövetséges?	19
---	----

Demokrácia és jogállamiság

Navracsics Tibor

Demokrácia és járvány	23
-----------------------	----

Gát Ákos Bence

Az Európai Unió és a jogállamiság: az elmúlt évtized trendje	28
--	----

Petri Bernadett

Münchhausen báró a mocsárban – Az Európai Parlament áprilisi távolsági plenáris ülése a koronavírus elleni küzdelemről	37
--	----

Pató Viktória Lilla

EYE 2020 – az Európai Ifjúsági Rendezvény és a részvételi demokrácia	44
--	----

Navracsics Tibor

Beszéd az Európai Unió állapotáról	51
------------------------------------	----

Kalas Vivien

Közérdek vagy önérdék? – Az Európai Parlament választási reformról szóló javaslata	54
--	----

Digitalizáció, innováció és tudományfejlesztés

Pató Viktória Lilla

Nemek közötti egyenlőtlenség a digitális térben, a Digital Gender Gap	58
---	----

Pató Viktória Lilla

Újabb mérföldkőhöz érkezett az Európai Bizottság a Digitális Európa felé vezető úton	63
--	----

Gazdaság és pénzügy

Máthé Réka Zsuzsánna

Skizofrén csiga a nyeregben?	69
------------------------------	----

<i>Máthé Réka Zsuzsánna</i>		
A német nemzeti érdekek összeütközése a lopakodó föderalizmussal		74
<i>Máthé Réka Zsuzsánna</i>		
Mire lesz több és mire kevesebb pénz?		78
<i>Máthé Réka Zsuzsánna</i>		
Felértékelődött a régiók szerepe		82
<i>Máthé Réka Zsuzsánna</i>		
K mint katasztrófa?		85
<i>Kalas Vivien</i>		
Bizottsági jelentés egy erősebb Európáért		88
<i>Máthé Réka Zsuzsánna</i>		
Szegény Európa egyre szegényebb		92
<i>Máthé Réka Zsuzsánna</i>		
Csőbörből vödörbe: krízisből válságba?		96
<i>Petri Bernadett</i>		
Lehetetlenre nem szabad vállalkozni – uniós zöldpolitikai célok és a kisvállalkozások jövője		99

Kisebbségpolitika

<i>Varga Csilla</i>		
Megemlékezés vagy ünneplés? – Trianon a szomszédainknál		105

Oktatás és kultúra

<i>Kalas Vivien</i>		
Tanulmányi mobilitás: tovább nő a különbség Kelet- és Nyugat-Európa között?		109
<i>Kalas Vivien</i>		
Az európai oktatáspolitikai új irányvonalai		113
<i>Kalas Vivien</i>		
A tagállamok oktatási és képzési eredményei a 2020-as célok tükrében		117

Szomszédságpolitika

<i>Miszlivetz Áron James</i>		
Zágrábtól Záhgrábig: Csúcson a Nyugat-Balkán?		121

Uniós intézmények

<i>Petri Bernadett</i>		
Képviselői immunitás az Európai Parlamentben – A mentelmi jog alkalmazásának aktualitásai		124

<i>Petri Bernadett</i>	Érzékcsalódás vagy integrációra mért ütés – miről is szól tulajdonképpen a Német Szövetségi Alkotmánybíróság döntése?	134
<i>Petri Bernadett</i>	Luxemburg kontra Strasbourg – jogértelmezési bizonytalanságok a tranzitóna vitában	144
<i>Petri Bernadett</i>	Ockham borotvája a Jogi Bizottságban – az új biztosjelöltek összeférhetlenségi vizsgálata	158
<i>Petri Bernadett</i>	Az Európai Parlament és a kiéheztetés politikája – néhány gondolat Katarina Barley nyilatkozatának margójára	164
<i>Petri Bernadett</i>	Időközi alelnökválasztás az Európai Parlamentben és a D'Hondt-rendszer aktualitásai	171
<i>Petri Bernadett</i>	Az Európai Unió 2020-ban V. – Az Európai Parlament	177

V4

<i>Tárnok Balázs</i>	Milyen hatással lesz az új szlovák kormány a V4-es együttműködésre?	186
----------------------	---	-----

English studies

<i>Áron James Miszlivetz</i>	Reimagining European Enlargement: A New Way Forward?	192
<i>Balázs Tárnok</i>	Impact of the Coronavirus on ECI Procedures – Will the Commission Extend Deadlines?	195
<i>Áron James Miszlivetz</i>	External Remedy for a Pandemic: Supporting the Eastern Partnership	201
<i>Áron James Miszlivetz</i>	Macro-financial Assistance in Challenging Times: The EU in Ukraine	205
<i>Balázs Tárnok</i>	Slovakia Still Applying the Beneš Decrees – Principle of Collective Guilt in the European Union	210
<i>Áron James Miszlivetz</i>	Western Balkans at the Door: The New Enlargement Package	217

Szerzők rövid szakmai életrajza

folytatta, a képzés keretein belül ösztöndíjjal tanult a prágai Károly Egyetemen. Doktori tanulmányaival egy időben ösztöndíjasként tanult a College of Europe mesterképzésén, ahol európai politikatudomány és közigazgatás szakon végzett. Felsőfokú tanulmányait román, német, angol és francia nyelveken végezte.

Tudományos tevékenysége során országos kutatói pályázatot nyert 2014-ben, amelynek szakmai felügyelője a Magyar Tudományos Akadémia volt, valamint 2017-ben az Új Nemzeti Kiválóság Program ösztöndíjpályázatán nyert doktorjelölt kategóriában. Számos nemzetközi konferencián adott elő, és több hazai és nemzetközileg is jegyzett folyóiratban megjelent publikációja van. Oktatott a Budapesti Corvinus Egyetemen és a Nemzeti Közszoigalati Egyetemen.

Kutatóként dolgozott az NKE Amerika Tanulmányok Kutatóintézetben, munkáját 2020-tól az Európa Stratégia Kutatóintézetben (Eustrat) folytatja. Itt elsősorban a gazdasági és pénzügyi, valamint kohéziós politikákkal foglalkozik, de a szakterületei közé tartozik a szociális politikák, a nyilvános diplomácia, az európai és amerikai identitás, a társadalmi mozgalmak, valamint a társadalmi tőke is.

Miszlivetz Áron James 2012–2015 között a leideni egyetem nemzetközi tanulmányok (BA) hallgatója, majd 2018-ban a bruges-i College of Europe, Nemzetközi Kapcsolatok és Diplomácia szakirány ösztöndíjas mesterhallgatója. Diplomamunkáját az EU antikorrupciós tevékenységéről írta az ukrán védelmi szektorban, amely során elnyerte a legjobb antikorrupciós témájú szakdolgozat díját. 2018-tól az Európai Unió Ügyekért Felelős Államtitkárság főosztályvezető-helyetteseként, jelenleg a kabinetben segíti a magyar EU-s szakpolitikák koordinációját. 2020 márciusától a Nemzeti Közszoigalati Egyetem Európa Stratégia Kutatóintézet kutatója. 2021 márciusától az Európai Bizottság Szomszédsságpolitika és Bővítés Főigazgatóságán kiküldött nemzeti szakértőként segíti a Bizottság munkáját.

Kutatási témái: EU-s szomszédsságpolitika, Keleti Partnerség, Nyugat-Balkán, EU-s biztonság- és védelempolitika, EU–NATO-kapcsolatok.

Dr. Navracsics Tibor 1990-ben szerzett diplomát az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán. 1999-ben doktorált az ELTE ÁJK-n politikatudományból. 2006-tól 2014-ig a Fidesz országgyűlési képviselője és frakcióvezetője volt. 2010 és 2014 között közigazgatási és igazságügyi miniszteri és miniszterelnök-helyettesi pozícióit

Szerzők rövid szakmai életrajza

töltött be. 2014-ben külgazdasági és külügyminiszter volt, majd 2014 és 2019 között az Európai Bizottság kultúráért, oktatásért, ifjúságpolitikáért és sportügyért felelős biztosaként dolgozott.

Jelenleg a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Európa Stratégia Kutatóintézetének (Eustrat) vezetője és a Veszprém-Balaton 2023 Európa kulturális fővárosa program kormánybiztosa. E mellett a Nemzeti Közszolgálati Egyetem címzetes egyetemi tanára és az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Politikatudományi Intézetének egyetemi docense.

Pató Viktória Lilla a Nemzeti Közszolgálati Egyetem igazgatásszervező (BA) és nemzetközi közigazgatási tanulmányok szakirányon (MA) szerzett egyetemi diplomát 2012–2017 között, ami alatt az Erasmus-program keretein belül a Milánói Egyetem jogi karán is folytatott tanulmányokat, majd 2017-ben az NKE Közigazgatás-tudományi Doktori Iskolájában kezdte meg PhD-képzését a tudományirányítás kérdéseit kutatva. Egyetemi tanulmányai alatt több ízben szerzett szakmai tapasztalatot Magyarország Alkotmánybíróságán, az Országgyűlési Hivatalban és Magyarország Római Nagykövetségén.

2020-tól az Eötvös József Kutatóközpont Európa Stratégia Kutatóintézetben (Eustrat) az Európai Unió innovációs, digitalizációs és tudományfejlesztési szakterületeit vizsgálja.

Dr. Petri Bernadett a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen szerzett jogi diplomát. Tanulmányait Köztársasági Ösztöndíjjal végezte, emellett harmadévtől az Európai Közigazgatási Képzési Ösztöndíjprogram ösztöndíjasa. Ezt követően a Cambridge-i Egyetem képzése során angol jogi és európai uniós szakirányú tanulmányokat folytatott 2007 és 2010 között, majd közgazdasági szakterületen szerzett másoddiplomát a Budapesti Corvinus Egyetem Közgazdasági Továbbképző Intézeténél 2012-ben.

A jogi szakvizsga megszerzése után Budapesten, majd Brüsszelben folytatta szakmai tevékenységét, gazdasági jogi, szellemi alkotások joga, nemzetközi jogi és társasági jogi területen angol, német és francia nyelven.

Az Európai Parlament Schuman gyakornoki programja keretében került az uniós intézményekhez, ennek során először az Európai Parlament Elnökségi Főigazgatóságánál dolgozott, majd az Európai Néppárt Európai Parlamenti Frakciójánál szerzett további gyakorlatot. 2014-től szakmai tanácsadó

Beszéd az Európai Unió állapotáról

Annak ellenére, hogy már egy évtizedes múltra tekinthet vissza, mégis szokatlannak tűnő gyakorlatnak lehetünk szemtanúi szerdán, amikor Ursula von der Leyen az Európai Parlament plenáris ülésén elmondja az Európai Unió állapotáról szóló beszédét. A Nyugat-Európában is csak mérsékelt médiaérdeklődést kiváltó esemény várhatóan ezúttal sem fogja a magyar nyilvánosság figyelmét felkelteni.

2010. szeptember 7-én Strasbourgban hangzott el a történelem első Európai Unió állapotáról szóló beszámolója, amelyet a Bizottság akkori elnöke, José Manuel Barroso mondott el. Hagyományt teremtett ezzel, hiszen azóta az Európai Bizottság elnökének minden évben – kivéve a választási éveket – eleget kell tennie annak a kötelességének, hogy az európai parlamenti őszi évadnyitó plenáris ülésen beszámol az Európai Unió helyzetéről és egyben a jövőre vonatkozó terveiről. A beszéddel egy időben – ugyancsak hagyományosan – a Bizottság írásban nyújtja be a Parlamentnek a jövő évre vonatkozó munkatervét.

Könnyű ráismerni ennek a viszonylag fiatal hagyománynak az eredetére. Az amerikai alkotmány¹ II. cikk 3. szakasza kötelezi az elnököt arra, hogy „időről időre tájékoztassa a Kongresszust az unió helyzetéről”. Ez az eredetileg írásbeli eljárás vált 1913-tól az amerikai politika egyik legjelentősebb eseményévé, amikor Woodrow Wilson személyesen jelent meg a Kongresszus két háza előtt, és mondta el beszédét. Mára az Egyesült Államok elnökének az unió állapotáról szóló beszéde az USA – sőt, egyre inkább a világpolitika – egyik legnagyobb év eleji eseménye.

Kétségtelen, hogy erre a hagyományra alapoztak a Bizottság és az Európai Parlament tárgyalói, amikor a 2010-ben született intézményközi megállapodásuk IV. függelékének 5. pontja kimondja,² hogy minden év szeptemberében, a plenáris ülésen a Bizottság elnöke beszédet mond, amelyben beszámol az adott év eseményeiről, és kifejti a következő évekre vonatkozó terveit. Fontos eltérés azonban az amerikai megoldástól, hogy ott a Kongresszus két háza előtt

¹ Bódy Pál – Urbán Aladár (szerk.): *Szöveggyűjtemény az Amerikai Egyesült Államok történetéhez*. Budapest-Pécs, Dialóg Campus, 2001. 479–495.

² *Framework Agreement on Relations between the European Parliament and the European Commission*. Official Journal of the European Union, 2010. november 20.

elmondott beszédet nem követi vita. Az Európai Parlamentben, ezzel szemben – az európai parlamentarizmus hagyományainak megfelelően –, a Bizottság elnökének beszédét plenáris vita követi, ahol frakcióik nevében a képviselők helyben reagálhatnak az elhangzottakra.

A cél a beszéd hagyományának megteremtésével az Európai Unió demokratikus legitimitációjának erősítése volt, egyrészt azzal, hogy a televíziós és internetes közvetítés révén az állampolgárok is figyelemmel kísérhetik a vitát, ha akarják. Másrészt pedig az Európai Parlament felé tett gesztus egyben a Bizottság parlamenti felelősségének hangsúlyozását is szolgálja.

Az elmúlt tíz évben ugyan óriási sikernek tekinthető, hogy nemcsak megmaradt az Európai Unió állapotáról szóló beszéd mint esemény, de – ha csak korlátozott mértékben is – növekvő médiafigyelem övezi a vitát. Ugyanakkor kétségtelenül ma még nem beszélhetünk egy, az európai belpolitikát alapjaiban meghatározó eseményről.

Egyrészt mentségül szolgáljon erre az idő rövidege. Mint láthattuk, az amerikai elnöknek az Unió állapotáról szóló beszéde is csak alig több mint száz évvel ezelőtt született meg médiaeseményként, élete első évszázadát írásos eljárás-ként élte. Ráadásul, ezalatt a száz év alatt is igazán csak az utóbbi évtizedekben emelkedett világpolitikát is meghatározó alkalommá. Európai uniós testvérének ehhez képest mindeddig tíz év adatott, vagyis igazuk van azoknak, akik türelemre intenek a sikeresség megítélését illetően.

Másrészt, komolyabb gátat jelent a jelentőssé válás folyamatában, hogy az Európai Bizottság elnökének jogkörei összehasonlíthatatlanul gyengébbek az Egyesült Államok elnökéinél. A Bizottság elnökének nincsen semmilyen formában sem jogalkotási hatásköre – ellentétben az amerikai elnökkel –, és a törvényhozó testületben sincs – akár a Tanácsot, akár az Európai Parlamentet nézzük – többsége. Ez még akkor is fontos különbség, ha tudjuk, hogy ez bizony sokszor az amerikai elnök számára is probléma, vagy éppen hiányzó feltétel.

Harmadsorban pedig, az Európai Bizottság elnöke mögött egy rendkívül széttagolt és összetett politikai tér áll, ahol ő rendkívül korlátozott hatáskörökkel próbál a rendelkezésére álló szakpolitikai területeken cselekedni. A legtöbb esetben a Bizottság elnöke csak akkor tud bármit is tenni, ha azzal a tagállamok vezetői és az európai parlamenti képviselők többsége egyetért.

Mindebből adódóan az Európai Unió állapotáról szóló beszédekben cselekvési tervek helyett legtöbbször óhajokat, véleményeket, ösztönzéseket lehet olvasni. Amennyiben a Bizottság elnöke cselekvést hirdet meg – mert valamilyen hatáskörébe tartozó ügyről van szó –, a közvélemény akkor is csak hosszú

Beszéd az Európai Unió állapotáról

évek múlva láthatja annak eredményét, ha egyáltalán emlékszik akkor még arra, hogy kezdődött a történet.

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy teljesen fölösleges médiaeseményről lenne szó, ahol csak az Európai Unió köldöknéző politikai elitje szórakoztatja saját magát. A Bizottság elnökének beszédei jó alkalmat jelentenek arra, hogy megfigyeljük, melyek azok a kérdések, amelyeket a Bizottság fontosnak tart a jövő szempontjából. Belepillanthatunk abba, hogy milyen irányokba tervezik az európai szakpolitikai együttműködés jövőjét vinni. Ezáltal ráláthatunk az európai belpolitika közeli jövőjének fontosabb témáira, felkészülhetünk az azokkal kapcsolatos politikai vitákra.

Ursula von der Leyen első beszédét mondja az Európai Unió állapotáról. Egy olyan időszakban, amikor az általa vezetett Európai Uniónak szinte megalakulni sem volt ideje, és máris nyakába szakadt a koronavírus-járvány, valamint az azt követő gazdasági válság, hogy most a tagállamok túlnyomó többsége éppen a második hullámmal küzdjön.

Az idei év egyik legfontosabb beszédét láthatjuk-hallhatjuk szerdán, ahol jelentősége lesz annak, hogy miről lesz szó és miről nem, illetve annak is, hogy hogyan látja az Európai Bizottság elnöke az együttműködés jövőjét. Érdemes figyelemmel kísérni!

2020. szeptember 16.

Felhasznált irodalom

Bödy Pál – Urbán Aladár (szerk.): *Szöveggyűjtemény az Amerikai Egyesült Államok történetéhez*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2001.

Framework Agreement on Relations between the European Parliament and the European Commission. Official Journal of the European Union, 2010. november 20. Online: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:304:0047:0062:EN:PDF>

Az EUSTRAT Műhelytanulmányok a Nemzeti Közszerológati Egyetem Eötvös József Kutatóközpont Európa Stratégia Kutatóintézet munkatársainak azon gyorsjelentéseit tartalmazza, amelyek meghaladják egy blogbejegyzés terjedelmét, tanulmányok előtanulmányaiként szolgálnak. Célunk, hogy minél aktuálisabb témákat dolgozzunk fel, kutatási részeredmények bemutatásával. Az elemzések az Európai Bizottság struktúrájának megfelelően a magyarországi viszonylatban is kiemelten kezelt szakpolitikákat fogják össze, úgymint a biztonság- és védelempolitika, a demokrácia és jogállamiság, a digitalizáció, a gazdaság és pénzügy, a kisebbségpolitika, az oktatás és kultúra, valamint a szomszédsg- és bővítéspolitika.

A tanulmánykötetet ajánljuk az Európai Unió iránt érdeklődő szakmai közvélemény számára, amely az európai integrációról való intenzívebb kommunikációt szolgálja magyar és angol nyelven egyaránt.

The EUSTRAT Working Papers contains quick reports from the researchers of the Europe Strategy Research Institute of the Eötvös József Research Center at the University of Public Service, which exceed the scope of a blog post, and serve as preliminary studies. Our goal is to process current topics by presenting partial research results. In line with the structure of the European Commission, the analyzes bring together policies that are a priority in Hungary, such as security and defense policy, democracy and the rule of law, digitalisation, economy and finance, minority policy, education and culture, neighborhood and enlargement policy.

I recommend the working papers to the professional public interested in the European Union, which serves for more intensive communication about European integration in both Hungarian and English languages.